

Науково-практичний
круглий стіл

**Сучасні виклики для
міграційної політики:
правові, освітні та історичні
аспекти**

Co-funded by
the European Union

Суми 2023

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ:
ПРАВОВІ, ОСВІТНІ ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ**

Матеріали
науково-практичного круглого столу
(Суми, 24 червня 2023 року)

Суми
Сумський державний університет
2023

Редакційна колегія:

В. М. Завгородня, кандидат юридичних наук, доцент;
А. М. Куліш, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України;
А. В. Гончаренко, кандидат історичних наук, доцент;
М. В. Плотнікова, кандидат юридичних наук, доцент
А. С. Славко, кандидат юридичних наук;
А. Л. Чернявський, кандидат юридичних наук, доцент;
О. А. Швагер, кандидат юридичних наук

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 2 від 7 вересня 2023 року)

С 91	Сучасні виклики для міграційної політики: правові, освітні та історичні аспекти : матеріали науково-практичного круглого столу, Суми, 24 червня 2023 р. / ред. колегія: В. М. Завгородня, А. М. Куліш та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 70 с.
------	--

До збірника ввійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, викладачів закладів вищої та фахової передвищої освіти, вчителів шкіл, виголошені під час проведення науково-практичного круглого столу «Сучасні виклики для міграційної політики: правові, освітні та історичні аспекти», присвяченого актуальним питанням європейської міграційної політики, історії та права і проведеного в межах реалізації освітнього проєкту «101098859-EU4Migration-ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH-UA-IBA / ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH «Міграційна політика та право ЄС у контексті цілей сталого розвитку» напрямку «Жан Моне» програми Еразмус +».

Позиція організаційного комітету не завжди збігається з міркуваннями, висловленими учасниками. В збірнику збережено авторські орфографію, пунктуацію та стилістику. Відповідають за достовірність даних та додержання принципів академічної доброчесності учасники науково-практичного круглого столу.

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

ЗМІСТ

<i>Бичай Р. Р.</i> ДЕРЖАВНА МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ	4
<i>Drakokhrust T. V., Parashchuk V. I.</i> LEGAL STATUS OF CITIZENS WHO WERE DISPALED WITHIN THE TERRITORY OF UKRAINE DURING THE WAR: THREATS AND CHALLENGES. 7	
<i>Гончаренко А. В.</i> МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ФРАНЦІЇ ПІД ЧАС «КРИЗИ БІЖЕНЦІВ» 2015–2017 РР.	10
<i>Гуляєва Л. П.</i> ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОК- ВИМУШЕНИХ МІГРАНТОК В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ	13
<i>Дегтярьов С. І.</i> УКРАЇНЦІ-МІГРАНТИ У КРАЇНАХ ПІВНІЧНОЇ ТА ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ: ДОСВІД САМООРГАНІЗАЦІЇ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)	17
<i>Завгородня В. М.</i> РОЛЬ РІШЕННЯ ЄСПЛ У СПРАВІ «СЗУРОВЕЦ ПРОТИ УГОРЩИНИ» У ФОРМУВАННІ МЕДІА-ПОЛІТИКИ ЩОДО ПРОБЛЕМ МІГРАЦІЇ	20
<i>Качур В. О.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ПІДХОДИ У ДОСЛІДЖЕННІ ТЕОРІЇ МІГРАЦІЇ	23
<i>Корнева Т. В.</i> ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПОСЛІДОВНОГО ВІДНОВЛЕННЯ І ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ. 25	
<i>Кузьмін Д. В., Весперіс С. З.</i> СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ ЗАХИСТУ ПРАВ НЕПОВНОЛІТНІХ МІГРАНТІВ ПРИ ОТРИМАННІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ	28
<i>Lukianets-Shakhova V. S.</i> CURRENT CHALLENGES TO EU MIGRATION POLICY	31
<i>Лук'янихіна О. А.</i> ВИКЛИКИ МІГРАЦІЇ ТА МОЖЛИВОСТІ ПРОГРАМ ОСВІТНІХ ОБМІНІВ ЄС	34
<i>Міщенко М. В.</i> ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ МІГРАЦІЇ З УКРАЇНИ ДО ЄС	38
<i>Протсавицька Л. С.</i> ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ ТА ЗАХИСТ ЇХ ПРАВ В УКРАЇНІ	42
<i>Рассохіна А. М.</i> МЕДІЙНИЙ ПОРТРЕТ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД.....	44
<i>Сіньова Л. М.</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ	48
<i>Славко А. С.</i> ПОНЯТТЯ «СЕРЬОЗНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ЗАГРОЗИ» В МІГРАЦІЙНОМУ ПРАВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	51
<i>Славко О. О.</i> ПРАВО ВПО НА ОСВІТУ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ.....	54
<i>Товстий В. О.</i> ІМПЕРСЬКИЙ НАРАТИВ У СЕРЕДОВИЩІ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ.....	56
<i>Швагер О. А.</i> ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ВИМУШЕНА МІГРАЦІЯ»	60
<i>Тодоров І. Я.</i> ЄВРОПЕЙСЬКА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ МІГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ	62
<i>Циватий В. Г.</i> КОНЦЕПТ «МІГРАЦІЯ» І МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В МОНДІАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ ХХІ СТОЛІТТЯ: ІСТОРИЧНИЙ, ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ І МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ	65

УКРАЇНЦІ-МІГРАНТИ У КРАЇНАХ ПІВНІЧНОЇ ТА ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ: ДОСВІД САМООРГАНІЗАЦІЇ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)

Дегтярьов С.І.

*доктор історичних наук, професор
Сумський державний університет*

Масова еміграція українців до Американського континенту почалася у 1877 році. Лише за перше десятиліття у Північноамериканських сполучених штатах (назва США того часу) налічувалося близько 34 тис. українських мігрантів. Починаючи з кінця ХІХ ст. українці досить активно переселялися також до Канади, Бразилії, Аргентини, Парагваю, Венесуели, Уругваю, Куби, Мексики тощо. Там у них з'являвся реальний шанс стати повноправними господарями своєї землі, незалежними від економічного й, часто, політичного гніту російського, а на західноукраїнських землях австро-угорського урядів. Ми коротко зупинимось на перших спробах українців (синонімічно будемо використовувати також терміни «русини» і «українці-русини») самоорганізуватися у США, Канаді та Бразилії. При цьому вони намагалися не лише пристосуватися до нових реалій життя на чужині, але й зберегти при цьому власні традиції, мову, релігію тощо.

Наприкінці ХІХ – у перші роки ХХ ст. на сторінках часопису «Киевская старина» (КС) висвітлювалося становище українських (українських-русинських) емігрантів у Північній та Південній Америках. Термін «русини» у цьому часописі здебільшого вживається як синонімічний до терміну «українці». У даній роботі розглянемо декілька прикладів спроб українських емігрантів облаштувати своє життя на чужині, які протягом 1899-1904 років були висвітлені на сторінках КС.

Щодо українців-русинів у США, то в КС вказується, що протягом 1896-1899 років з Галичини до Америки емігрувало 33,5 тис. осіб, з яких ймовірно 75% були русини. Найбільше їх проживало у східній Галичині і саме звідти емігрували понад 2/3 цих переселенців. Майже третина емігрантів були вихідцями з західних районів Галичини, де населення переважно польсько-русинське [8, с.27].

Українці в США відразу намагалися самоорганізуватися, не розриваючи зв'язків із земляками. Так, 1 січня 1900 року у Нью-Йорці відбувся перший з'їзд русинів-емігрантів. У присвяченому цій події дописі на сторінках КС він називався віче та першим з'їздом галицьких малоросів-емігрантів. З'їзд проводився за сприяння священників русинського походження і церковного братства Св. Апостолів Петра та Павла. На цьому етапі це та інші братства відігравали поєднуючу роль в житті русинів, ініціювали різноманітні заходи, спрямовані на збереження культурно-етнічної

самобутності русинів в Америці. На з'їзд запрошувалися всі «справжні русини й русинки», інші братства намагалися делегувати сюди хоча б по одному представнику. Самі організатори називали цей з'їзд першим русько-американським народним віче. Проводилося воно у приміщенні Imperial Music Hall.

На з'їзді піднімалися важливі питання, що стосувалися життя русинської общини в Америці, а саме:

- стан русинської церкви;
- становище русинів-рабінників;
- заснування так званого колонізаційного товариства;
- організація культурно-просвітницьких установ і шкіл для русинів;
- допомога «матеріально незабезпеченим русинам з числа учнівської молоді».

Кожне з цих питань обговорювалося делегатами, у результаті чого приймалися відповідні рішення. До програми цього з'їзду було включено цілу низку культурних та розважальних заходів: виступи співацьких колективів, декламація і навіть кінематограф [3, с.74-75].

Приблизно у кінці 1903 року в Йонкерсі відбулося ще одне віче русинів. Тут було підняте питання про необхідність створення народної (громадської) організації русинів (ініціював Н. Підгорецький), життя яких концентрувалося здебільшого навколо русинських церковних братств і подібних організацій. Планувалося, що новостворена організація об'єднає всю русинську/українську діаспору Америки, яка вже налічувала близько 400 тис. осіб.

Під егідою цієї інституції планувалося будівництво Русинського Народного Дому емігрантів; створення інституту, де русинська молодь зможе отримувати вищу освіту. Для досягнення цієї мети вирішено заснувати спеціальний фонд, було обрано комітет з семи членів як орган майбутньої народної організації. На цей комітет і була покладена місія щодо створення Народного Дому [2, с.25-26].

Питання розселення русинів у Канаді вирішувалося на найвищому державному рівні. У 1898 році парламент ухвалив розсіяти русинські колонії по всій країні. Потрібно зазначити, що де-факто канадський уряд дотримувався цієї політики і до цього (тепер вона була закріплена законодавчо) [1, с.108].

Протягом 1890-х років русини розселялися в провінціях Манітоба, Альберта, Саскачеван та ін. Станом на 1899 рік кількість русинів у Канаді оцінювалося в 10 тис. осіб (2 тис. родин), більшість яких проживали в провінції Манітоба (близько 800 родин).

Між колоніями зазвичай відстані були досить значні, що ускладнювало процес спілкування між представниками цієї народності, порушувало родинні зв'язки тощо. В одному з випусків КС про це йшлося: «Перше, що загубиться – це складні обряди, які так сильно вкоренилися у наше сільське населення. Тут немислимі ті довгі весільні обряди, ті хрестини, ті обжинки, ті свята, взагалі вся та мережа обрядів, що обвиває все життя нашого бідного селянина» [1, с.109].

Очевидець навіть стверджував, що між русинами (галицькими) у цей період «зв'язків господарських і освітніх ніби й не видно», що ці зв'язки тільки починають зароджуватися [1, с.109]. Це й не дивно, тому що для селян-переселенців першочерговим питанням стояло, природно, питання земельне. І лише заклавши основи господарства, налагодивши побут, селяни-русини стали налагоджувати національно-культурне життя своїх колоній. На нашу думку, «втрата» традицій, про яку пише автор замітки в КС, насправді швидше відволікання від них на період налагодження життя на новому місці, тобто явище тимчасове. Хоча навіть станом на 1921 рік у середовищі українців був дуже низький освітній рівень (51% були неписьменними), все ж «українські поселення в Канаді зберігали багато рис українського села, українського побуту», скрізь лунала українська мова [7, с.76-77].

Канадський архієпископ Аделард характеризував канадських українців-русинів як незаможних, але працьовитих і ощадливих, здатних такими якостями досягти тут значного добробуту. Вони активно займалися скуповуванням земель, а до «глави держави ставляться з великою повагою, любов'ю та повагою...» [1, с.110].

Ще у 1900 році українців-русинів, які мешкали в Канаді, поділяли на три групи (т.зв. «партії»): російсько-народна, греко-католицьких русинів та московських ренегатів. Кожна з цих течій мала досить сильну підтримку серед самих русинів, а також свої друковані органи. Найбільш згуртованою була перша група. Вона налічувала понад 3 тис. прихильників, мала свою організацію «Русько-народний союз» та газету «Свобода». Її діяльність відрізнялася системністю, перед членами ставилися конкретні цілі та завдання [4, с.80].

Перші школи для русинів у Канаді починають з'являтися в останні роки XIX ст. Відомий випадок про спроби заснувати школу у колонії галицьких русинів Фок Рівер. Передбачалося, що це буде уніатська (греко-католицька) школа. Але якщо б не знайшлося священика-русина цього сповідання, представники громади погоджувалися звернутися до православного служителя культу. При цьому представники католицької церкви навіть спробували (невдало) нав'язати цілій колонії латинську школу, що викликало протести, які були також адресовані і Міністерству освіти в Оттаві [1, с.110].

Щодо Бразилії, то тут кількість русинів-емігрантів на 1900 рік оцінювалась приблизно у 30 тис. осіб. Найбільш концентровано вони проживали в колоніях Ріо Кларо та Прудентополіс. Культурне життя русинів тут було досить активним. Відомо, що у зазначених колоніях діяли 4 церкви, у місті Куритиб було засновано товариство «Руська читальня в Куритибі», метою якого було «згуртувати всіх тутешніх русинів, наскільки можливо, в одну «Громаду» для спільної народної роботи». Це суспільство започаткувало бібліотеку, для якої виписувалися русинські газети «Діло», «Свобода», закупувалися книги. Таким чином проводилася робота щодо збереження русинської мови, поширення освіти серед переселенців [5, с.27; 6, с.24-25].

У бразильській провінції Парана русинська діаспора на 1900 рік налічувала від 5 до 20 тис. осіб. Зв'язок між колоніями був дуже слабким. З метою згуртувати русинів-переселенців, захистити їх від впливу представників інших народностей, до Бразилії вирушив галичанський чернець о. Малиняк. Він планував видавати в Прудентополісі газету «Бразилійська Русь», за допомогою якої він планував досягти поставленої мети [4, с.80].

Взагалі великою мірою саме активна діяльність релігійних організацій та окремих релігійних діячів сприяла появі українських об'єднань і товариств світського характеру. Так, у м. Куритиб в 1902 році з'являється товариство «Просвіта», з 1907 – виходить україномовна газета «Зоря», у 1908 – засновано Товариство імені Т. Шевченка. В м. Прудентополіс у 1911 та 1912 роках починають виходити українські газети «Місіонар в Бразилії» та «Праця». Діяльність всіх українських організацій у Бразилії координувала Українсько-бразилійська центральна репрезентація [7, с.110-111].

Прикладів подібної самоорганізації українців-переселенців до країн Північної та Південної Америки наприкінці XIX – на початку XX ст. існує безліч. Всі вони свідчать про бажання українців зберегти власну ідентичність, передати своїм нащадкам пам'ять про їхню далеку батьківщину, традиції, мову.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Канадские русины // Киевская старина. №9. 1899. С. 107-110.
2. Народная организация русинов в Североамериканских Соединенных Штатах // Киевская старина. №1. 1904. С. 25-26.

3. Русины в Америке // Киевская старина. №2. 1900. С. 74-75.
 4. Русины в Америке // Киевская старина. №11. 1900. С. 80.
 5. Русины в Бразилии // Киевская старина. №1. 1900. С. 27.
 6. [Русини в Бразилії] // Киевская старина. №7-8. 1900. С. 24-25.
 7. Трощинський В.П., Шевченко А.А. Українці в світі. Серія «Україна крізь віки».
- Т.15. К.: Видавничий дім «Альтернативи», 1999. 352 с.
8. Эмиграция из Галиции // Киевская старина. №1. 1900. С. 27.